

satte att måla porträtt, bl.a. av Gustav III och hans familj. Sergel tecknade och skulpterade efter klassiska förebilder och flera av konstnärerna gjorde studieresor till de stora städerna i Central- och Sydeuropa, där de såg och lärde sig mycket av tidens strömningar.

I Stockholm började man väva sidentyger och i Hälsingland linnedamast. Tryckta tyger blev allt vanligare i möbelklädslar. Färgerna i möbelkonsten var i huvudsak ljusa; finare bord och skåp kunde ha intarsia av olika träslag. Inom guldsmeds- och glaskonsten, liksom inom keramiken, blev både form och mönster sirligare än tidigare.

Inom folkkonsten blev kurbitsmåleriet allt vanligare och i södra Sverige, framför allt i Småland, blomstrade bonadsmåleriet, där olika skolor bildades.

Närmast i tid planeras karljoanständens konst och konsten under 1800-talets mitt.

När vi sedan kommit in i nästa millennium kommer delarna om 1900-talets konst.

Margareta Tellenbach, Bjärred

Mats Widgren: *Bysamfällighet och tegskifte i Bohuslän 1300–1750*. Skrifter utgivna av Bohusläns museum och Bohusläns hembygdsförbund nr 60, 1997. 123 s., ill. ISBN 91-7686-157-0.

Det bohusländska kulturlandskapets historia måste delvis skrivas om, om man får tro kulturgeografen Mats Widgren. Han visar i sin bok om bysamfällighet och tegskifte att många byar i Bohuslän hade sina åkrar i tegskifte redan under medeltiden. Detta går stick i stäv mot den tidigare uppfattningen, att de tegskiften som förekommit i denna del av landet skulle vara ett resultat av hemmansklyvning under 16-, 17- och 1800-talen.

Widgrens bok innehåller en rad ifrågasättanden av tidigare etablerade ”sanningar” inom den agrarhistoriska forskningen. Därmed torde den vara angelägen läsning för en större krets av agrarhistoriskt intresserade personer – inte bara för dem som specifikt intresserar sig för Bohuslän.

I tidigare presentationer av äldre kulturlandskaps- och bebyggelsehistoria i Norden har man ofta dragit en skiljelinje mellan bybebyggelsens Sverige och ensamgårdarnas Norge. Enligt detta synsätt kunde man i Bohuslän, liksom i andra delar av det gamla norska Östlandet, förvänta sig att finna en bebyggelsestruktur dominerad av ensamgårdar. Förf. ger emellertid i sin

bok belägg för att många byar i Bohuslän ända sedan medeltiden utgjorts av ett flertal gårdar samlade i täta bykärnor, omgivna av tegskiftade åkrar, enligt samma mönster som återfinns i gamla svenska och danska bygder, liksom på kontinenten. Någon skarp gräns mellan svenskt och norskt, mellan bybebyggelse och ensamgårdar, har enligt Widgren inte existerat.

Ofta har tegskiftets uppkomst antagits ha ett samband med införandet av två- eller tresädssystem. I de bohusländska byar som förf. har undersökt tillämpades ensåde. Hans studie föranleder därför ett nytänkande också i fråga om orsakerna till tegskiftets införande.

Genom närläsning av äldre kartmaterial, jordböcker och medeltida brev har Widgren kunnat klarlägga att flera företeelser i det bohusländska jordbrukslandskapet som tidigare ansetts vara relativt sentida, i själva verket är av medeltida ursprung. Det gäller såväl tegsplittringen och bystrukturen som jordvärderingen. Widgren visar att den gamla norska jordvärderingen i ”öresbol” och ”markebol” har fungerat som ett byamål vid skifte av jord, på motsvarande sätt som attung, markland och andra jordmått har använts i andra skandinaviska områden.

Widgren tar i texten sin utgångspunkt i ett antal lokala exempel, där de abstrakta resonemangen förankras i konkreta historiska källor. Vid sidan av arkivmaterialet har han använt sig av egna fältobservationer i landskapet, främst av de ryggade medeltida åkrar som finns bevarade i vår tid.

Boken är illustrerad med en rad vackra, väl återgivna, lantmäterikartor från 16- och 1700-talen.

Katarina Saltzman, Lund

Tyskland i Sverige & Sverige i Tyskland. Dieter K. Müller (red.). Etnologiska institutionen, Umeå universitet, Umeå 1998. 157 s., ill. ISBN 91-7191-412-9.

Relationerna mellan Sverige och Tyskland har sedan medeltiden varit livliga. Men under efterkrigstiden har de kanske inte alltid varit lika goda. Svenskar har haft, och har, fördomar, vilket den här boken, resultatet av ett symposium som Etnologiska institutionen i Umeå arrangerade 1995 i samarbete med den tvärvetenskapliga arbetsgruppen om Tyskland i Sverige, visar. Även tyskar har haft, och har, fördomar om välfärdsstaten Sverige, bl.a. att det har varit för dyrt och för kallt att turista här.